

8.3.2021

OPH-809-2021

Eduskunnan sivistysvaliokunta
SiV@eduskunta.fi

Viite: Sivistysvaliokunta tiistai 9.3.2021./HE 241/2020/Lausuntopyyntö

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE HYVINVOINTIALUEIDEN PERUSTAMISESTA JA SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLON SEKÄ PELASTUSTOIMEN JÄRJESTÄMISEN UUDISTUSTA KOSKEVAKSI LAINSÄÄDÄNNÖKSI SEKÄ EUROOPAN PAIKALLISEN ITSEHALLINNON PERUSKIRJAN 12 JA 13 ARTIKLAN MUKAISEN ILMOITUKSEN ANTAMISEKSI (HE 241/2020)

LAUSUNTO 8.3.2021

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausuntonsa koskien hallituksen esitystä HE 241/2020. Lausunto perustuu Karvin tuottamiin arviointituloksiin, jotka ovat saatavilla: <https://karvi.fi/publication/>

Karvi arvioi oppilas- ja opiskelijahuoltolain toimeenpanoa sekä esi- ja perusopetuksessa että lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa vuosina 2017-2018 (Summanen, Rumpu & Huhtanen. 2018; Frisk, Hietala, Kiesi. 2018).

Karvi pitää esityksessä hyvänä sitä, että myös jatkossa opiskeluhuollon kuraattori- ja psykologipalvelut järjestettäisiin lähipalveluna kouluilla ja oppilaitoksissa. Karvin toteuttamassa oppilas- ja opiskelijahuoltolain toimeenpanon uudistuksen arvioinnissa (Summanen, Rumpu & Huhtanen 2018) tuli esille, että oppilaiden ja opiskelijoiden tietämys opiskeluhuollosta ja mahdollisuuksistaan esimerkiksi kuraattori- ja psykologipalveluihin oli paikoin heikkoa. Erityisesti yhteisöllisen opiskeluhuollon toteuttamisen kannalta on tärkeää, että eri tahot ovat mukana koulun ja oppilaitoksen arjessa, jolloin ennaltaehkäisevää opiskeluhoitoa on helpompi toteuttaa ja mahdollisiin ongelmiin pystytään puuttumaan jo varhaisessa vaiheessa. Uudistuksessa ehdotetaan opiskeluhuollon palvelujen toteuttamista jatkossakin lähipalveluina kouluilla ja oppilaitoksissa, jotta yhteisöllinen opiskeluhoito toteutuisi ja yksilökohtaisten palvelujen saatavuus ja saavutettavuus turvattaisiin.

Ammatillisen koulutuksen opiskeluhuollon arvioinnin (Frisk, Hietala, Kiesi 2018) tuloksista ilmeni, että yhteisöllinen opiskeluhoito oli vuonna 2017 vielä kehitysvaiheessa. Karvi pitää tärkeänä yhteisöllisen opiskeluhuollon toteuttamisen turvaamista ja aitoa mahdollistamista kouluissa ja toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa. Karvi kannattaa raportissa esitettyä ajatusta opiskeluhuollon palveluiden toteuttamisesta lähipalveluna kouluilla ja oppilaitoksissa. Karvi arvioinnissa opiskeluhoitohenkilöstön osallistuminen yhteisölliseen opiskeluhoitoon vaihteli. Erityisesti psykologien osallistuminen yhteisölliseen opiskeluhoitoon oli melko vähäistä. Ammatillisen koulutuksen psykologipalvelujen saatavuus vaihteli Karvin arvioinnin pohjalta. Kuraattorien osallistuminen yhteisölliseen opiskeluhoitoon vaihteli. Karvin (2018) arvioinnin mukaan ammatillisen koulutuksen opiskeluhoitopalveluiden saatavuus vaihteli eri kunnissa sijaitsevilla ammatillisen koulutuksen järjestäjien toimipaikoissa. Karvi esittää, että opiskeluhoitopalveluiden saatavuuden yhdenvertaisuus turvataan koulutuksen järjestäjien kaikkien toimipaikkojen opiskelijoille

Karvi pitää tärkeänä, että opiskeluhuollon palveluiden saatavuudesta ja saavutettavuudesta huolehditaan jatkossakin. Vaikka Karvin arvioinnin (Summanen ym. 2018) mukaan opiskeluhoitopalveluiden saatavuus ja saavutettavuus olivat pääosin hyvällä tasolla, oli niissä paljon koulu- ja oppilaitoskohtaisia eroja. Myös yksilökohtaisen opiskeluhuollon toteuttamisessa sekä oppilaiden ja opiskelijoiden mahdollisuudessa saada

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus
PL 28 (Mannerheiminaukio 1 A, 6 krs)
00101 HELSINKI

+358 29 533 5500

+358 29 533 5501

Nationella centret för utbildningsutvärdering
PB 28 (Mannerheimplatsen 1 A, våning 6)
00101 HELSINGFORS

kirjaamo@karvi.fi

Finnish Education Evaluation Centre
PO Box 28 (Mannerheiminaukio 1 A)
FI-00101 HELSINKI

karvi.fi

tarvitsemaansa palvelua lain asettamassa määrääjässä oli vaihtelua koulujen ja oppilaitosten välillä. Poikkeukselliset opetusjärjestelyt ovat omalta osaltaan lisänneet joidenkin oppilaiden ja opiskelijoiden kokemaa kuormista. Tämä onkin erityisen tärkeää ottaa huomioon opiskeluhuollon palveluiden saatavuuden ja saavutettavuuden kannalta, jotta jokainen apua tarvitseva lapsi ja nuori saa sitä riittävän ajoissa. Huolestuttavia huomioita Karvin opiskeluhuollon arvioinnissa olivat viestit siitä, että opiskeluhoitohenkilöstön aikaa kuluu paljon paperitöihin ja siirtymisiin aidon oppilas- ja opiskelijahuoltotyön sijaan.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa todetaan, että opiskeluhoitoa toteutetaan opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen monialaisena suunnitelmallisena yhteistyönä oppilaiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Karvin arviointitulokset osoittavat, että poikkihallinnollisen yhteistyön välillä on aiemmin ollut turhia esteitä, kuten tiedonsiirto-ongelmia. Salassapitovelvoitteet ja tiedonsiirto-ongelmat heikentävät yhteistyötä. Tästä syystä Karvi pitää tärkeänä esityksessä mainitun asiakas- ja potilastietojen kirjaamiseen, säilyttämiseen ja luovuttamiseen liittyvien käytäntöjen yhdenmukaistamista.

Karvin arviointitulosten mukaan opiskeluhuollon yhdeksi ongelmaksi on koettu myös henkilöstön vaihtuvuus. Iso kysymys on, miten opiskeluhuollon ammattihenkilöstön saisi sitoutettua työhönsä. On varmasti turhauttavaa sekä oppilaan, huoltajan että muiden toimijoiden näkökulmasta, jos henkilöstön vaihtuvuus on runsasta, ja palaverissa joudutaan toistuvasti lähtemään ikään kuin alusta, todettujen asioiden kertaamisesta. (Summanen ym. 2018.) Uudistuksessa on ehdotettu opiskeluhuollon kuraattori- ja psykologipalveluiden kokoamista nykyistä suurempiin hallinnollisiin yksiköihin hyvinvointialueelle. Henkilöstön jaksamisen ja hyvinvoinnin kannalta onkin ensiarvoisen tärkeää varmistaa riittävä yhteisöllinen ja ammatillinen tuki, jolloin henkilöstön työssäjaksaminen heijastuisi myös oppilaiden ja opiskelijoiden hyvinvointiin.

Raportissa (Summanen ym. 2018) esitettiin, että uudistuksessa jatkettaisiin käytäntöä, jossa opiskeluhuollon kuraattorit ja psykologit toimivat pääosin opetustoimen alaisuudessa. Raportissa tuotiin esiin, että nykyistä järjestelyä on pidetty hyvänä siinä suhteessa, että palvelujen järjestäjä tuntee oppilaitosympäristön ja myös oppilaiden ja opiskelijoiden tarpeet hyvin. Myös Karvin ammatillisen koulutuksen opiskeluhuollon arvioinnin 2018 tulokset vahvistavat tätä. Karvin (2018) arvioinnissa tuli esiin opiskelijoiden tarpeiden tuntemisen tärkeys, sillä opiskelijoiden tietämys huoliin saatavasta avusta oli yhteyksissä avun pyytämisen helppouteen. Tuloksissa oli eroja sen mukaan, tietääkö opiskelija, kuka auttaa eri huolissa. Mitä paremmin opiskelija tiesi, kuka auttaa, sitä helpommaksi hän koki sekä avun pyytämisen että saamisen.

Uudistuksessa esitetään, että kuntien opetustoimen ja hyvinvointialueiden opiskeluhuollon olisi tästä syystä kiinnitettävä erityistä huomiota sen varmistamiseen, että yhteistyörakenteet toimivat ja tietojenvaihto ovat riittävällä tasolla. Näillä keinoilla varmistettaisiin, että oppilaat ja opiskelijat saisivat tarvitsemansa tuen. Myös Karvin (2018) arvioinnissa yhteistyörakenteet ja tietojenvaihto olivat keskeinen opiskelijan tuen ja asioiden hoitamisen onnistumisen edellytys.

Mikäli kaikki opiskeluhuollon palvelut koottaisiin hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle olisi opiskeluhuollon kokonaisuutta nykyistä helpompi hallita. Tämä tukisi opiskeluhuollon palvelujen toiminnallisen kokonaisuuden kehittämistä saumattomaksi niin, ettei oppilaita ja opiskelijoita lähetettäisi tarpeettomasti palvelusta toiseen opiskeluhoitopalvelujen sisällä. Karvi pitää tärkeänä sitä, että palvelujen saanti olisi opiskelijoille riittävän helppoa ja tukea suunniteltaisiin ja tarjottaisiin monitahoisena kokonaisuutena.

Karvin arvioinnissa (2018) havaittiin, että ammatillisen koulutuksen psykologipalvelujen saatavuudessa on eroja AVI-alueiden välillä ja AVI-alueiden sisällä. Myös kuraattoripalvelujen saatavuus vaihteli AVI-alueiden sisällä. Karvi korostaakin palvelujen saatavuuden yhdenvertaisuutta eri alueilla. Opiskeluhuollon kuraattorien ja psykologien siirtyminen hallinnollisesti hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveyspalveluihin vahvistaisi kuraattorien ja psykologien työskentelyn yhteyttä hyvinvointialueen muuhun sosiaali- ja terveydenhuoltoon.

8.3.2021

OPH-809-2021

Tämä mahdollistaisi aiempaa sujuvampien palveluketjujen varmistamisen erityisesti tukea tarvitseville oppilaille ja opiskelijoille. Nykyistä saumattomampaa tiedonkulkua opiskeluhuollon sisällä edesauttaisi se, että kaikki opiskeluhuollon työntekijät toimisivat saman rekisterinpitäjän alaisuudessa, ja että hyvinvointialueilla olisi nykyisiä pieniä palvelun tarjoajia parempi mahdollisuus hankkia asianmukaiset opiskeluhuollon asiakas- ja potilastietojärjestelmät.

Karvi pitää tärkeänä myös työntekijöiden ammatillisen osaamisen ja tuen järjestämisen paranemista, kun työntekijät työskentelisivät osana hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuoltoa.

Lähteet:

Frisk, T., Hietala, R., Kiesi, J. 2018. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 1287/2013 toimeenpanon arviointi ammatillisessa koulutuksessa. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus.

Summanen, A-M., Rumpu, N., Huhtanen, M. 2018. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 1287/2013 toimeenpanon arviointi esi- ja perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus.

Johtaja

Harri Peltoniemi

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen asianhallintajärjestelmässä.

JAKELU

SIV@eduskunta.fi

